

Dobos István

A szöveginterpretáció problémái IV.

BI-DK-068 Beszámoló (háromfokozatú) 5 2019/20/2 01

P:10:15-11:45 (BTK Sop 109 Budapest)

A kurzus célkitűzései/követelmények: Az olvasáselmélet jelentősebb irányzatainak, értelmezői kereteinek, fogalmainak, szempontjainak elsajátítása, tevékeny jelenlét a gyakorlaton, a kötelező olvasmányok feldolgozása.

Tematika, kötelező olvasmányok:

1. Szerző- szöveg- olvasó - Roland Barthes

Kötelező:

Roland Barthes: *A szerző halála*. In. Uő: *A szöveg öröme*, Bp., 1995. 50-55.

Roland Barthes: *Az olvasásról*.i.m.56-66.

Roland Barthes: *A műtől a szöveg felé*. im. 67-74.

Roland Barthes: *A szöveg öröme*. im. 75–116.

Ajánlott:

Andrew Bennett: *The 'Death' of the Author*. Uő: *The Author*, London/New York, Routledge, 2005 (The New Critical Idiom), 9–29.

Michel Foucault: *Mi a szerző?* Világosság.1981.7. 26-35.

Paul Ricoeur: *Mi a szöveg?* In. Paul Ricoeur: *Válogatott irodalomelméleti tanulmányok*.

Osiris Kiadó, Budapest, 1999. 9-34.

Barthes, Roland (1993-95: 2. 491-5) *Oeuvres Complètes*, ed. Éric Marty, 3 vols, Paris, Edition du Seuil. The essay is available in English in such anthologies as Burke, Sean (ed.)(1995) *Authorship: From Plato to Postmodernism: A Reader*, Edinburgh University Press, pp.125-130., and Irwin, William (ed.) (2002) *The Death and Resurrection of the Author?*, Westport, Conn., Greenwood Press. Barthes, Roland (1974) *S/Z*, trans. Richard Miller, London, Cape., Barthes, Roland (1979)'From Work to Text', in Josué V. Harari (ed.) *Textual Strategies: Perspectives in Post-Structuralist Criticism*, London, Methuen, pp. 73-81. Barthes, Roland (1981) 'Theory of the Text', in Robert Young (ed.) *Untying the Text: A Poststructuralist Reader*, London, Routledge and Kegan Paul, pp. 31-47., Foucault, Michel (1979) 'What is an Author?', in Josué V. Harari (ed.) *Textual Strategies: Perspectives in Post-Structuralist Criticism*, London, Methuen, pp. 141-60.

2. A megértés mint a lét eseménye- Gadamer

Kötelező:

Előszó. Az esztétikai tudat absztrakciójának bírálata. A műalkotás ontológiája és ennek hermeneutikai jelentősége. A hermeneutika tapasztalat elméletének alapvonalai. Hans-Georg Gadamer: *Igazság és módszer*. Gondolat, Bp., 1984. 11-27., 81-88., 88-107., 191-217.

Ajánlott:

A hermeneutika ontológiai fordulata a nyelv vezérfonalát követve. Hans-Georg Gadamer: *Igazság és módszer*. Gondolat, Bp., 1984. 269-340.

Martin Heidegger: *Lét és idő*. Gondolat, Bp., 5-87., Ötödik fejezet. *A jelenvaló-lét mint megértés. Megértés és értelmezés. A kijelentés mint az értelmezés származékos módusza. Jelenvaló-lét és beszéd. A nyelv.* 281- 314.

Ram Adhar Mall: *Hans-Georg Gadamer Hermeneutik interkulturell gelesen*. Nordhausen: Bautz, 2005.

Jean Grondin: *Hans-Georg Gadamer: Eine Biographie*, Tübingen, Mohr, 1999. *Dimensionen*

des Hermeneutischen. Heidegger und Gadamer, hrsg. von Günter Figal und Hans-Helmuth Gander, Frankfurt am Main, 2005.

3. Szöveg – interpretáció - hermeneutika

Kötelező:

Hans-Georg Gadamer: Szöveg és interpretáció = Szöveg és interpretáció, szerk. Bacsó B., Bp., [é. n.], 17–41. = Gadamer: Szöveg és interpretáció. In. Bevezetés az irodalomelméletbe. Szerk. Dobos István, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen 1995., 1999.

Hans-Georg Gadamer: A szó igazságáról. In: A szép aktualitása, Bp., 1994, 111–141.

Hans-Georg Gadamer: Az „eminens” szöveg és igazsága. Uo., 188–201.

Ajánlott:

Martin Heidegger: Levél a humanizmusról. In Uő.: Útjelzők, Bp., 2003, 293–335.

Fenomenológia és/vagy egzisztenciálfilozófia. Atheneum II. kötet T-Twins Kiadó, Bp., 1993. 1. füzet 289.

Olasz filozófiai hermeneutika. Atheneum. I.kötet. 1992. 2. füzet T-Twins Kiadó, Bp., 1992. 256.

Joachim Jacob: Verstehen konstruieren. In Einführung in die Literaturwissenschaft, Hg. Pechlivanos – Rieger – Struck – Weitz, Stuttgart & Weimar, 1995, 324–336.

Günter Figal: Der Sinn des Verstehens, Stuttgart, 1996, 112–132.

Paul Ricoeur: The Conflict of Interpretations. Essays in Hermeneutics. Northwestern University Press. Evanston. 1974.

4. Recepcióesztétika és irodalomtörténet - Jauss

Kötelező:

Hans Robert Jauss: *Horizontszerkezet és dialogicitás*. Uő: Recepcióelmélet – esztétikai tapasztalat – irodalmi hermeneutika, Bp., 1999, 271–319.

Hans Robert Jauss: *Az esztétikai élvezet és a poieszisz, aisztheszisz és katharszisz alaptapasztalatai*. In Uő: *Recepcióelmélet-esztétikai tapasztalat-irodalmi hermeneutika*. Bp., 1997. 158-178.

Ajánlott:

Hans Robert Jauss: *Egy posztmodern esztétika védelmében*. in. uő: *Recepcióelmélet-esztétikai tapasztalat-irodalmi hermeneutika*. Bp., 1997., 236-271.

Paul de Man: *Bevezetés*. In Hans-Robert Jauss: *Recepcióelmélet-esztétikai tapasztalat-irodalmi hermeneutika*. Osiris. Bp., 1997. 407-430.p.

R. Galle: Zur Kafka-Rezeption, In K.-M. Bogdal (Hg.): *Neue Literaturtheorien in der Praxis*, Opladen 1993, S. 115-139.

J. E. Müller: *Literaturwissenschaftliche Rezeptions- und Handlungstheorien*, in: K.-M. Bogdal (Hg.): *Neue Literaturtheorien. Eine Einführung*, Opladen 1990, S. 176-200.

P. V. Zima: *Literarische Ästhetik*, Tübingen 1995.

Elektronikus online formában az alábbi szövegek részletei olvashatók:

Lernout, Geert: *Reception Theory (Second Edition 2005)*

Darby, David: *Asher, Evelyn W. , Ellis, John M. German Theory and Criticism: 5. 1968 and After (Second Edition 2005)*

Armstrong, Paul B.: *Phenomenology (Second Edition 2005)*

Gillies, Steven: *German Theory and Criticism: 2. Romanticism (Second Edition 2005)*

Russo, John Paul: *Historical Theory and Criticism (Second Edition 2005)*

Goldstein, Philip: *Reader-Response Theory and Criticism (Second Edition 2005)*

5. Írás, emlékezet - Jacques Derrida

Kötelező:

Jacques Derrida: *A struktúra, a jel és a játék az embertudományok diskurzusában*. Helikon, 1994/1-2..21-35.p. (A szöveg megtalálható az *Olvasáselméletek*. Szerk. Dobos István, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2000. című kötetben.)

Jacques Derrida: *Platón patikája* In *Uő: Disszemináció*, ford. Boros János, Csordás Gábor, Orbán Jolán, Pécs, Jelenkor, 1995.

Ajánlott:

Manola Antonioli [dir.], *Abécédaire de Jacques Derrida*, Sils Maria, 2007. Marc Goldschmit : *Jacques Derrida, une introduction*, Pocket, 2003.

François Nault, *Derrida et la théologie. Dire Dieu après la déconstruction*, Paris, Cerf, 2000.

Jacques Derrida, Mal d'Archive. Une impression freudienne, Paris, Galilée, coll. «Incises», 1995.

Jacques Derrida, Psyché. Invention de l'autre, Paris, Galilée, coll. «La philosophie en effet», 1987.

Sigmund Freud: Das Interesse an der Psychoanalyse. In: *Gesammelte Werke*, t. VIII, Frankfurt-am-Main, S. Fisher Verlag, p. 390.

Platón: *Phaidrosz*, Kövendi Dénes fordítását átdolgozta és jegyzetekkel ellátta Simon Attila, Budapest, Atlantisz, 2005.

Sigmund Freud, *Feljegyzések a varázsnoteszről*. Uő: *Pszichoanalízis és irodalomtudomány*, szerk. Bókay Antal, Erős Ferenc, Budapest, Filum, 1998, 285–287.

Jacques Derrida: *Freud és az írás színtere (részlet) Uo.*

6. Hermeneutika és dekonstrukció vitája (Gadamer-Derrida)**Kötelező:**

Hans-Georg Gadamer: *Destrukció és dekonstrukció*, Literatura, 1991/4.

Hans-Georg Gadamer: *Szöveg és interpretáció*. In *Szöveg és interpretáció*, szerk. BACSÓ B., Bp., [é. n.], 17–91.

Jacques Derrida: *Két kérdés aláírásokat értelmezve*, Literatura, 1991/4.

Ajánlott:

Dialogue and Deconstruction: The Gadamer-Derrida Encounter. (Suny Series in Contemporary Continental Philosophy.) By [Diane P. Michelfelder](#) (Editor), [Richard E. Palmer](#) (Editor) In:

Elektronikus online formában az alábbi művek részletei olvashatók:

Jacques Derrida: Béliers. Le dialogue ininterrompu: entre deux infinis, le poème, Paris, Galilée, 2003.

Comme il avait raison! Mon Cicérone Hans-Georg Gadamer. Jacques Derrida. Frankfurter Allgemeine Zeitung, 23 mars 2002. [Traduction parue dans G. Leroux, C. Lévesque et G. Michaud (Dir.), « Il y aura ce jour... ». À la mémoire de Jacques Derrida, Montréal, À l'impossible, 2005. 53-56].

H.-G. Gadamer, « Dialogues de Capri », dans J. Derrida et G. Vattimo (dir.), *La religion*. Séminaire de Capri sous la direction de Jacques Derrida et G. Vattimo, Paris, Éditions du Seuil, 1996, p. 227-228.

Hans-Georg Gadamer: *Wer bin Ich und wer bist Du?*, Frankfurt am Main, Suhrkamp Verlag, 1973.

7. Olvasás, retorika – Paul de Man**Kötelező:**

Paul de Man: *Szemiológia és retorika*. In *Uő: Az olvasás allegóriái*, Szeged, 1999. 13–34.

Uő: Ellenszegülés az elméletnek. In *Szöveg és interpretáció*, szerk. Bacsó Béla, Budapest, Cserépfalvi, é. n. (A szöveg megtalálható az *Olvasáselméletek*. Szerk. Dobos István,

Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2000. című kötetben.)
 Uő: *Mentegetőzések*. In *Az olvasás allegóriái*, 373–404.

Ajánlott:

Kulcsár Szabó Zoltán: *Tetten érhetetlen szavak. Nyelv és történelem Paul de Mannál*. Ráció Kiadó, 2007.

On Paul de Man. By Rodolphe Gasche. Cambridge, MA, and London: Harvard University Press. 1998.

Norris, Christopher. *Paul de Man: Deconstruction and the Critique of Aesthetic Ideology*. New York & London: Routledge, 1988.

Cathy Caruth and Deborah Esch (eds.), *Critical Encounters: Reference and Responsibility in Deconstructive Writing*.

Jacques Derrida: *Le ruban de machine à écrire*. Uő: *Papier Machine*, Paris, Galilée 2001 (Uő: *Typewriter Ribbon*. In *Material Events*, eds. Tom Cohen, Barbara Cohen, J. Hillis Miller, Andrzej Warminski, Minneapolis, Minnesota UP, 2001. Uő: *Without Alibi*, Stanford, Stanford UP, 2002.

Elektronikus online formában az alábbi szövegek részletei olvashatók:

Chase, Cynthia: *De Man, Paul* (Second Edition 2005)

Plug, Jan: *Deconstruction: 2. The 1980s and After* (Second Edition 2005)

Rapaport, Herman: *French Theory and Criticism: 6. 1968 and After* (Second Edition 2005)

Dillon, George L.: *Rhetoric* (Second Edition 2005)

8. Az irodalomtudomány kultúraelméleti orientációja

Kötelező:

Gerhart von Graevenitz: *Az irodalomtudomány és a kultúratudomány*. In *Intézményesség és kulturális közvetítés*, szerk. Bónus Tibor, Kelemen Pál, Molnár Gábor Tamás, Budapest, Ráció, 2005.

Clifford Geertz, *Mély játék*. Uő: *Az értelmezés hatalma*, Budapest, Osiris, 2001.

Ajánlott:

Előszó. In *Intézményesség és kulturális közvetítés*, szerk. Bónus Tibor, Kelemen Pál, Molnár Gábor Tamás, Budapest, Ráció, 2005.

Vincent Crapanzano: *Hermész dilemmája*, Helikon, 1999/4.

9. Az újhistorizmus

Kötelező:

Louis A. Montrose: *A reneszánsz mint hivatás. A kultúra poétikája és politikája* In *Az újhistorizmus*, Helikon, 1998/ 1–2, 110–132.

Stephen Greenblatt: *Shakespeare és az ördögűzők*, Helikon, 1998/1–2, 85–109.

Joel Fineman: *The History of the Anecdote. Fiction and Friction*. In: *The New Historicism*, ed. H. Aram Veenser, New York, Routledge, 1989, 49–77.

Ajánlott:

H.Aram Veenser: *The New Historicism*. in *The New Historicism*. , ed. H.Aram Veenser, New York, Routledge, 1994. Bevezető tanulmány

Jan R. Veenstra: *The New Historicism of Stephen Greenblatt: On the Poetics of Culture and the Interpretation of Shakespeare*, History and Theory, October 1995.

Frank Lentricchia: *Foucault's Legacy: A New Historicism?* In: *The New Historicism*, ed. H. Aram Veenser, New York, Routledge, 1989. 231-243.

Gayatri Chakravorty Spivak: *The New Historicism: Political Commitment and the Postmodern Critic*. In: *The New Historicism*, ed. H. Aram Veenser, New York, Routledge,

1989. 277-293.

Jane Tompkins: *Sentimental Power: Uncle Tom's Cabin and the Politics of Literary History*. in. *The New Historicism*. , ed. H.Aram Veveser, New York, Routledge, 1994.206-229.

10. Irodalom és medialitás

Kötelező:

Walter Benjamin: *A műalkotás a technikai sokszorosíthatóság korszakában*, W. B., *Kommentár és prófécia*, Budapest, Gondolat, 1969, 301–334. (referátum: Sárosy Péter)

K. Ludwig Pfeiffer: *A mediális és az imaginárius*, Budapest, Magyar Műhely – Ráció, 2005, 19–58.

Kulcsár Szabó Ernő, *Az „immateriális” beíródás. Az esztétikai tapasztalat medialitásának kérdéséhez*. In *Uó: Szöveg – medialitás – filológia*, Budapest, Akadémiai, 2004, 50–71.

Ajánlott:

Oliver Jahraus: *Die Medialität der Literatur und die medientheoretischen Implikationen der Literaturtheorie*.

Friedrich W. Block: *Beobachtung des "Ich". Zum Zusammenhang von Subjektivität und Medien am Beispiel experimenteller Poesie*. Aisthesis Verlag, Bielefeld 1999. 343.

Sigrid Schade / Georg Christoph Tholen (Hg.): *Konfigurationen. Zwischen Kunst und Medien*.

Wilhelm Fink Verlag, München 1999. 544.

Budapest, 2020-02-02.

Prof. Dr. Dobos István